

Four Year Undergraduate Programme

Second Semester

Subject: MDC (Assamese)

Paper: ভাষা আৰু ভাষা অধ্যয়ন :: Paper Code: ASM-GE-2023

প্ৰথম গোটঃ ভাষাৰ সাধাৰণ পৰিচয়: ভাষাৰ সংজ্ঞা, ভাষাৰ উপাদান আৰু বৈশিষ্ট্য, ভাষা সৃষ্টিৰ সূত্ৰ, ভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা অৰু পদ্ধতি :

১. ভাষাৰ সংজ্ঞা (Definition of Language)

ভাষাৰ ব্যুৎপত্তিগত আৰু সাধাৰণ অৰ্থ

'ভাষা' শব্দটো সংস্কৃত 'ভাষ' ধাতুৰ পৰা নিষ্পন্ন হৈছে, যাৰ অৰ্থ হ'ল 'কোৱা' বা 'ব্যক্ত কৰা'। অৰ্থাৎ, যি ব্যক্ত কৰা হয়, সেয়াই ভাষা। কিন্তু ভাষাবিজ্ঞানৰ দৃষ্টিত মানুহৰ মুখৰ সকলো ধৰণৰ শব্দই ভাষা নহয়। হাঁহি, কান্দোন বা লালকাল দিয়া শব্দবোৰো মুখৰ পৰাই ওলায়, কিন্তু সেইবোৰক ভাষা বুলিব নোৱাৰি। ভাষা হ'বলৈ হ'লে সেই শব্দবোৰ অৰ্থপূৰ্ণ আৰু প্ৰণালীবদ্ধ হ'ব লাগিব।

২. ভাষাবিদসকলৰ প্ৰদত্ত সংজ্ঞা

ভাষাৰ স্বৰূপ বুজিবলৈ বিভিন্ন দেশী-বিদেশী ভাষাবিদৰ সংজ্ঞা আলোচনা কৰাটো প্ৰয়োজনীয়:

- ড° সুনীতি কুমাৰ চট্টোপাধ্যায়ৰ মতে: "মানুহে নিজৰ ভাব প্ৰকাশ কৰিবৰ কাৰণে কণ্ঠধ্বনিৰ সহায়ত যিবিলাক অৰ্থপূৰ্ণ ধ্বনিসমষ্টি ব্যৱহাৰ কৰে, তাকেই ভাষা বোলে।"
- মেক্স মুলাৰৰ মতে: "ভাষা হ'ল চিন্তাৰ প্ৰকাশক।" অৰ্থাৎ আমাৰ মনৰ ভিতৰত যি চিন্তা চলে, তাক যেতিয়া শব্দৰ ৰূপ দিওঁ, সেয়াই ভাষা।
- হিউৱেটৰ মতে: "মানুহে নিজৰ ভাব আৰু চিন্তা প্ৰকাশ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা স্পষ্ট আৰু সীমিত ধ্বনি সমষ্টিয়েই হ'ল ভাষা।"
- এডৱাৰ্ড চাপিৰৰ মতে: "ভাষা হ'ল এক মানৱীয় আৰু অ-সহজাত পদ্ধতি, যাৰ জৰিয়তে আমি আমাৰ ধাৰণা, আবেগ আৰু ইচ্ছাবোৰ স্বেচ্ছাই তৈয়াৰ কৰা কিছুমান প্ৰতীকৰ সহায়ত আনক জনাওঁ।"

২. ভাষাৰ উপাদান আৰু বৈশিষ্ট্য (Elements and Characteristics)

ভাষাৰ উপাদান (Elements of Language)

এটা ভাষা গঠন হ'বলৈ মূলতঃ চাৰিটা উপাদানৰ প্ৰয়োজন। এইবোৰক ভাষাৰ অংগ বুলিও ক'ব পাৰি:

1. **ধ্বনি (Phoneme):** ই ভাষাৰ আটাইতকৈ সৰু গোট। মানুহৰ বাগ্‌যন্ত্ৰৰ পৰা ওলোৱা প্ৰতিটো পৃথক আওয়াজেই ধ্বনি। (যেনে— অ, আ, ক, খ)।
2. **ৰূপ বা শব্দ (Morpheme/Word):** একাধিক ধ্বনি মিলি যেতিয়া একোটা অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে, তাক ৰূপ বা শব্দ বোলে। (যেনে— ক + ল + ম = কলম)।
3. **বাক্য (Sentence):** ব্যাকৰণগত নিয়ম মানি কেইবাটাও শব্দ লগ লাগি যেতিয়া এটা সম্পূৰ্ণ মনৰ ভাব প্ৰকাশ কৰে, তাক বাক্য বোলে।
4. **অৰ্থ (Semantics):** শব্দ বা বাক্যবোৰৰ এটা নিৰ্দিষ্ট আৰু যুক্তিপূৰ্ণ মানে থাকিব লাগিব। অৰ্থহীন শব্দই ভাষা গঠন কৰিব নোৱাৰে।

৩. ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য (Characteristics of Language)

ভাষাৰ স্বৰূপ বুজিবলৈ ইয়াৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰা প্ৰয়োজন:

ক) ভাষা এক সামাজিক সম্পদ (Social Property)

ভাষা মানুহৰ এক সামাজিক সম্পত্তি। সমাজ অবিহনে ভাষাৰ জন্ম বা বিকাশ হ'ব নোৱাৰে। মানুহে জন্মৰ পিছত সমাজৰ পৰাই ভাষা আয়ত্ত কৰে। সেয়ে এজন মানুহক যদি জন্মৰে পৰা অৰণ্যত অকলে ৰখা হয়, তেওঁ ভাষা শিকিব নোৱাৰিব।

খ) ভাষা এক অৰ্জিত বিদ্যা (Acquired Property)

ভাষা মানুহৰ তেজৰ লগত বা বংশগতভাৱে নাহে। ই জন্মগত নহয়। এজন অসমীয়া শিশুৱে যদি জন্মৰ পিছৰ পৰা তামিল পৰিৱেশত ডাঙৰ হয়, তেন্তে তেওঁ তামিল ভাষাহে শিকিব। অৰ্থাৎ, পৰিৱেশৰ পৰা ইয়াক অৰ্জন কৰিব লাগে।

গ) ভাষাৰ যাদৃচ্ছিকতা (Arbitrariness)

ভাষাৰ ধ্বনি আৰু বস্তুৰ মাজত কোনো প্ৰাকৃতিক সম্বন্ধ নাই। উদাহৰণস্বৰূপে— পঢ়া মেজখনক আমি 'মেজ' বুলি কওঁ, কিন্তু সেই বস্তুটোক 'মেজ' বুলিয়েই কিয় ক'ব লাগে তাৰ কোনো বৈজ্ঞানিক কাৰণ নাই। ই কেৱল সমাজৰ মানুহে মানি লোৱা এটা নামহে।

ঘ) ভাষা পৰিৱৰ্তনশীল (Changeability)

ভাষা নদীৰ সোঁতৰ দৰে। সময়ৰ সোঁতত ভাষাৰ উচ্চাৰণ, শব্দ আৰু ব্যাকৰণৰ পৰিৱৰ্তন ঘটে। আজিৰ পৰা এহেজাৰ বছৰ আগৰ অসমীয়া ভাষা আৰু বৰ্তমানৰ অসমীয়া ভাষাৰ মাজত যথেষ্ট পাৰ্থক্য আছে।

ঙ) ভাষাৰ সৃজনশীলতা (Creativity)

মানুহে ভাষাৰ সীমিত সংখ্যক ধ্বনি আৰু শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি অসীমিত নতুন নতুন বাক্য তৈয়াৰ কৰিব পাৰে। ই ভাষাৰ এক অনন্য ক্ষমতা, যিটো জীৱ-জন্তুৰ মাতত দেখা নাযায়।

চ) দ্বৈততা (Duality)

ভাষাৰ দুটা স্তৰ থাকে— এটা হ'ল অর্থহীন ধ্বনিৰ স্তৰ (যেনে: ক, ল, ম) আৰু আনটো হ'ল সেই ধ্বনিবোৰ লগ লাগি সৃষ্টি হোৱা অর্থপূৰ্ণ শব্দৰ স্তৰ (যেনে: কলম)।

ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ:

১. ভাষা এক সামাজিক সম্পদ (Social Property)

ভাষা সমাজৰ সৃষ্টি। সমাজ এখনত বসবাস নকৰিলে মানুহে ভাষা আয়ত্ত কৰিব নোৱাৰে। এটা শিশুৱে জন্মৰ পিছত যিখন সমাজত ডাঙৰ-দীঘল হয়, সেই সমাজখনৰ ভাষাই তেওঁৰ মনৰ ভাব প্ৰকাশৰ মাধ্যম হৈ পৰে। সমাজৰ পৰম্পৰা, সংস্কৃতি আৰু পৰিচয় ভাষাই বহন কৰে। সেয়েহে ভাষা কোনো এজন ব্যক্তিৰ নহয়, বৰঞ্চ গোটেই সমাজখনৰহে সম্পত্তি।

২. ভাষা এক অর্জিত বিদ্যা (Acquired Property)

মানুহে ভাষা জন্মগতভাৱে বা বংশগতভাৱে লাভ নকৰে। ভাষা পৰিৱেশৰ পৰা শিকিব লাগে। এজন অসমীয়াৰ সন্তানে যদি জন্মৰ পৰাই ফৰাচী পৰিৱেশত ডাঙৰ হয়, তেন্তে তেওঁ ফৰাচী ভাষাহে শিকিব, অসমীয়া নহয়। অর্থাৎ, ভাষা মানুহৰ এক অভ্যাসগত কৌশল যিটো চেষ্টা আৰু অনুশীলনৰ জৰিয়তে অর্জন কৰিব লাগে।

৩. যাদৃচ্ছিকতা (Arbitrariness)

ভাষাৰ এয়া এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য। কোনো এটা বস্তু আৰু সেই বস্তুটোক বুজোৱা শব্দটোৰ মাজত কোনো প্ৰাকৃতিক বা যুক্তিগত সম্বন্ধ নাথাকে। উদাহৰণস্বৰূপে, যাক আমি অসমীয়াত 'পানী' কওঁ, ইংৰাজীত তাক 'Water' আৰু হিন্দীত 'পানী' (Pani) কোৱা হয়। এই বস্তুটোক কিয় 'পানী' বুলিব লাগে তাৰ কোনো বিশেষ কাৰণ নাই; ই কেৱল সমাজৰ মানুহে যুগ যুগ ধৰি মানি অহা এক নিয়ম বা সংকেতহে।

৪. ভাষা পৰিৱৰ্তনশীল আৰু গতিশীল (Changeability)

ভাষা সদায় নদীৰ সোঁতৰ দৰে বৈ থাকে। ই স্থিৰ নহয়। ভৌগোলিক অৱস্থান, সময়ৰ পৰিৱৰ্তন আৰু আন আন ভাষাৰ সংমিশ্ৰণৰ ফলত ভাষাৰ উচ্চাৰণ, শব্দভাণ্ডাৰ আৰু ব্যাকৰণৰ সলনি হয়। প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰু ভাৰতীয় পৰাই ক্ৰমান্বয়ে পালি, প্ৰাকৃত আৰু অপভ্ৰংশৰ মাজেৰে আহি আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ সৃষ্টি হৈছে।

৫. ভাষাৰ সৃজনশীলতা (Productivity/Creativity)

মানুহে ভাষাৰ সীমিত সংখ্যক ধ্বনি (phonemes) আৰু শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি অসীমিত নতুন বাক্য গঠন কৰিব পাৰে। আমি আগতে কেতিয়াও নুশুনা বা নোকোৱা বাক্যও প্ৰয়োজন সাপেক্ষে নিমিষতে তৈয়াৰ কৰিব পাৰোঁ। জীৱ-জন্তুৰ মাতত এই সৃজনশীলতা নাথাকে; তেওঁলোকৰ সংকেতবোৰ নিৰ্দিষ্ট আৰু সীমিত।

৬. দ্বৈততা (Duality of Patterning)

ভাষাৰ গাঁথনিত দুটা স্তৰ থাকে।

- **প্ৰথম স্তৰ:** অর্থহীন ধ্বনি (যেনে— ক, ল, ম)।
- **দ্বিতীয় স্তৰ:** এই ধ্বনিবোৰৰ সমষ্টিৰে গঠিত অর্থপূৰ্ণ গোট বা শব্দ (যেনে— কলম)। এই দুটা স্তৰৰ সমন্বয়ৰ বাবেই ভাষা এটা অর্থপূৰ্ণ আৰু বৈজ্ঞানিক ব্যৱস্থা হৈ পৰে।

৭. স্থানান্তৰণ ক্ষমতা (Displacement)

ভাষাৰ জৰিয়তে আমি কেৱল বৰ্তমান বা চকুৰ আগত থকা বস্তুৰ কথাই নাপাতো, বৰঞ্চ অতীতৰ কথা, ভৱিষ্যতৰ পৰিকল্পনা বা আমাৰ কল্পনাৰ জগতখনৰ বিষয়েও কথা পাতিব পাৰো। আনকি আমাৰ চকুৰ আগত নথকা দূৰৈৰ কোনো দেশ বা কাল্পনিক চৰিত্ৰৰ বিষয়েও ভাষাৰে বৰ্ণনা কৰিব পৰাটো ইয়াৰ এক অনন্য বৈশিষ্ট্য।

৮. সাংস্কৃতিক উত্তৰাধিকাৰ (Cultural Transmission)

ভাষা এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আনটো প্ৰজন্মলৈ সংস্কৃতিৰ বাহক হিচাপে আগবাঢ়ি যায়। এজন ব্যক্তিয়ে নিজৰ ভাষাৰ লগতে তেওঁৰ সমাজৰ লোককথা, গীত-মাত আৰু নীতি-শিক্ষাবোৰো লাভ কৰে।

সামৰণি

৩. ভাষা সৃষ্টিৰ সূত্ৰ (Theories of Language Origin)

ভাষা সৃষ্টিৰ প্ৰক্ৰিয়াটো অত্যন্ত প্ৰাচীন আৰু বহুসময়। ভাষা সৃষ্টিৰ সংজ্ঞা বুলিলে প্ৰধানকৈ সেই জৈৱিক, মানসিক আৰু সামাজিক প্ৰক্ৰিয়াটোক বুজায়, যাৰ জৰিয়তে মানুহে ক্ৰমবিকাৰ্তনৰ দ্বাৰা নিজৰ মনৰ উচ্চাৰণ কৰিবলৈ এক শৃংখলাবদ্ধ ধ্বনি-সংকেতৰ ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলিছে।

ভাষা সৃষ্টিৰ ধাৰণাটোক প্ৰধানকৈ দুটা দিশৰ পৰা সংজ্ঞায়িত কৰিব পাৰি:

১. জৈৱিক আৰু মানসিক প্ৰক্ৰিয়া হিচাপে

মানুহৰ মগজুৰ বিকাশ আৰু বাগ্‌যন্ত্ৰৰ (জিভা, গুঁঠ, কণ্ঠনলী আদি) বিশেষ গঠনৰ ফলত যি ধ্বনি নিৰ্গত কৰাৰ ক্ষমতা গঢ়ি উঠিল, তাৰ পৰাই ভাষাৰ জন্ম। এই দৃষ্টিত ভাষা সৃষ্টি হ'ল— "আদিম মানুহে ক্ৰমান্বয়ে বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক শব্দ বা নিজৰ মনৰ আৱেগক বিশেষ ধ্বনিৰূপে দি চিন্তা প্ৰকাশ কৰিব পৰা এক প্ৰতীকী ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলাৰ প্ৰক্ৰিয়া।"

২. সামাজিক প্ৰক্ৰিয়া হিচাপে

ভাষাবিদসকলৰ মতে, ভাষা এজন মানুহে অকলে সৃষ্টি কৰা নাই। সমাজত বাস কৰোঁতে পাৰস্পৰিক যোগাযোগৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ পৰাই ভাষাৰ জন্ম হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত সংজ্ঞা হ'ল— "সামাজিক সহায়স্থানৰ খাতিৰত মানুহে ইজনে সিজনৰ লগত যোগাযোগ কৰিবলৈ যি এক সন্মত বা স্বীকৃত ধ্বনি-সংকেতৰ জগত সৃষ্টি কৰিলে, সেয়াই ভাষাৰ সৃষ্টি।"

ভাষা সৃষ্টিৰ সম্পৰ্কে থকা কেইটামান প্ৰধান মতবাদ (Theories):

ভাষা কেনেকৈ সৃষ্টি হৈছিল, তাক বুজিবলৈ তলৰ সূত্ৰসমূহ সহায়ক:

- অনুকৰণবাদ (Bow-wow Theory):** প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন শব্দ (যেনে— মেঘৰ গৰ্জন, চৰাইৰ মাত) অনুকৰণ কৰি মানুহে প্ৰথমতে ভাষাৰ শব্দবোৰ তৈয়াৰ কৰিছিল।
- আৱেগবাদ (Pooh-pooh Theory):** মানুহৰ সহজাত আৱেগ যেনে— আনন্দ, দুখ, ভয় বা যন্ত্ৰণাৰ সময়ত মুখৰ পৰা স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে ওলোৱা শব্দৰ পৰাই ভাষাৰ বিকাশ ঘটিছে।
- শ্ৰমবাদ (Yo-he-ho Theory):** আদিম মানুহে দলবদ্ধভাৱে শ্ৰমসাধ্য কাম কৰোঁতে (যেনে— গধুৰ শিল বগৰোৱা) যিবোৰ ছন্দময় শ্ৰম-ধ্বনি কৰিছিল, তাৰ পৰাই ভাষাৰ সৃষ্টি হৈছে বুলি কোৱা হয়।
- ঐশ্বৰিক মতবাদ (Divine Origin Theory):** পৃথিৱীৰ প্ৰায়বোৰ ধৰ্মীয় পৰম্পৰাত বিশ্বাস কৰা হয় যে ভাষা ঈশ্বৰৰ দান। যিহেতু মানুহে জন্মৰে পৰা কথা ক'ব পৰা ক্ষমতা পায়, গতিকে ইয়াক এক দৈৱী শক্তি বুলি ধৰা হৈছিল।

৪. ভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা (Importance of Language Study)

- ভাষা হৈছে মানৱ সভ্যতাৰ মেৰুদণ্ড। ভাষাক কেৱল মনৰ ভাব আদান-প্ৰদানৰ মাধ্যম বুলিলে ইয়াৰ গুৰুত্বক সীমাবদ্ধ কৰা হয়। ভাষাৰ বিজ্ঞানসন্মত অধ্যয়নে এজন মানুহক তেওঁৰ সমাজ, ইতিহাস আৰু জ্ঞানৰ জগতখনৰ সৈতে গভীৰভাৱে পৰিচিত কৰায়।
- তলত ভাষা অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা সম্পৰ্কে বহলাই আলোচনা কৰা হ'ল:

১. প্ৰণালীবদ্ধ যোগাযোগ (Systematic Communication)

- ভাষা অধ্যয়নে আমাক ভাষা এটাৰ গঠন আৰু নিয়মবোৰ (ব্যাকৰণ) শুদ্ধকৈ জানিবলৈ সহায় কৰে। ভাষাৰ সঠিক জ্ঞান নাথাকিলে ভাবৰ আদান-প্ৰদানত বিভ্ৰান্তিৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে। ভাষা অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি শব্দৰ সঠিক ব্যৱহাৰ আৰু বাক্য গঠনৰ কৌশল আয়ত্ত কৰি যোগাযোগ প্ৰক্ৰিয়াটো অধিক ফলপ্ৰসূ কৰি তুলিব পাৰোঁ।

২. সংস্কৃতি আৰু ঐতিহ্যৰ সংৰক্ষণ

- ভাষা আৰু সংস্কৃতি এটা মুদ্ৰাৰ ইপিঠি-সিপিঠি। এটা জাতিৰ লোককথা, গীত-মাত, ৰীতি-নীতি আৰু ঐতিহ্য সেই জাতিটোৰ ভাষাৰ মাজতেই নিহিত থাকে। ভাষাৰ অধ্যয়ন নকৰিলে আমি আমাৰ পূৰ্বপুৰুষৰ জ্ঞান আৰু সাংস্কৃতিক পৰিচয় হেৰুৱাই পেলাম। ভাষা এটা জীয়াই থাকিলেহে সেই জাতিটোৰ ঐতিহ্য জীয়াই থাকে।

৩. জ্ঞান আহৰণ আৰু বৌদ্ধিক বিকাশ

- পৃথিৱীৰ যাবতীয় জ্ঞান— সেয়া বিজ্ঞান, ইতিহাস, দৰ্শন বা সাহিত্যই নহওক কিয়— সকলো ভাষাৰ মাধ্যমতে সংৰক্ষিত হৈ আছে। ভাষা অধ্যয়নে আমাৰ পঢ়া, লিখা আৰু বুজাৰ ক্ষমতা বৃদ্ধি কৰে, যিয়ে পৰোক্ষভাৱে আমাৰ বৌদ্ধিক বিকাশ আৰু চিন্তা শক্তিৰ দিগন্ত প্ৰসাৰিত কৰে।

৪. সাহিত্যিক ৰসাস্বাদন

- যিকোনো ভাষাৰ সাহিত্য সেই ভাষাৰ চহকী সম্পদ। ভাষাৰ গভীৰ অধ্যয়ন অবিহনে সাহিত্যৰ ৰস সম্পূৰ্ণৰূপে আশ্বাদন কৰাটো অসম্ভৱ। ভাষাৰ অলংকাৰ, ছন্দ আৰু শব্দৰ ব্যঞ্জনা বুজিবলৈ হ'লে ভাষাৰ চৰ্চা অপৰিহাৰ্য। ই আমাক সৃষ্টিশীল কামৰ প্ৰতিও অনুপ্রাণিত কৰে।

৫. ইতিহাসৰ পুনৰ নিৰ্মাণ

- ভাষাৰ ঐতিহাসিক অধ্যয়নৰ জৰিয়তে আমি এটা মানৱ গোষ্ঠীৰ প্ৰব্ৰজন, তেওঁলোকৰ আদি বাসস্থান আৰু অন্যান্য জাতিৰ সৈতে থকা সম্পৰ্কৰ কথা জানিব পাৰোঁ। উদাহৰণস্বৰূপে, ভাৰতীয় ভাষাৰ ভাষাসমূহৰ অধ্যয়নে আমাক প্ৰাচীন ভাৰতীয় সভ্যতাৰ বহুতো নজনা তথ্য যোগান ধৰিছে।

৬. সামাজিক সংহতি আৰু মানৱীয় সম্পৰ্ক

- ভাষা অধ্যয়নে বিভিন্ন ভাষা-ভাষী লোকৰ মাজত সেতুৰ কাম কৰে। আমি যেতিয়া আন এটা ভাষা অধ্যয়ন কৰোঁ, তেতিয়া সেই ভাষা কোৱা মানুহখিনিৰ প্ৰতি আমাৰ সন্মান আৰু সহানুভূতি বৃদ্ধি পায়। ই আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বুজাবুজি আৰু বিশ্ব ভাতৃত্ববোধ গঢ়ি তোলাত সহায় কৰে।

৭. বৃত্তিমূলক সুবিধা (Career Opportunities)

- বৰ্তমান গোলকীকৰণৰ যুগত ভাষা অধ্যয়নৰ এক বৃহৎ ব্যৱহাৰিক গুৰুত্ব আছে। অনুবাদক (Translator), দোভাষী (Interpreter), ভাষাবিদ, সংবাদ মাধ্যমৰ কৰ্মী বা শিক্ষক হিচাপে কেৰিয়াৰ গঢ়িবলৈ ভাষাৰ উচ্চতৰ অধ্যয়ন অতি প্ৰয়োজনীয়।

৫. ভাষা অধ্যয়নৰ পদ্ধতি (Methods of Language Study)

ভাষা অধ্যয়নৰ পদ্ধতিসমূহক মূলতঃ **ভাষাবিজ্ঞানৰ (Linguistics)** দৃষ্টিৰে কেইবাটাও ভাগত ভগাব পাৰি। ভাষা এটাৰ গঠন, ইয়াৰ ইতিহাস আৰু প্ৰয়োগৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰধানকৈ তিনিটা পদ্ধতি সচৰাচৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

তলত এই পদ্ধতিসমূহ বহলাই আলোচনা কৰা হ'ল:

১. বৰ্ণনামূলক পদ্ধতি (Descriptive Method)

এই পদ্ধতিত কোনো এক নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ (প্ৰায়ে বৰ্তমান কালৰ) ভাষা একোটাৰ গঠন প্ৰণালী বৈজ্ঞানিকভাৱে বিশ্লেষণ কৰা হয়। ই ভাষাৰ ইতিহাসৰ ওপৰত গুৰুত্ব নিদি কেৱল ভাষাৰ বৰ্তমান ৰূপটো কেনেকুৱা, তাৰ ওপৰতহে আলোকপাত কৰে।

- প্ৰক্ৰিয়া:** এই পদ্ধতিত ভাষাৰ ধ্বনি (Phonology), ৰূপ (Morphology), বাক্য (Syntax) আৰু অৰ্থ (Semantics) নিৰীক্ষণ কৰা হয়।

- **গুৰুত্ব:** আধুনিক ভাষাবিজ্ঞানত এই পদ্ধতি অতি জনপ্ৰিয়। কোনো এটা ভাষাৰ ব্যাকৰণ গুৰুত্ব কৰিবলৈ এই পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হয়।

২. ঐতিহাসিক পদ্ধতি (Historical Method)

ভাষাৰ জন্মৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে সময়ৰ সোঁতত কেনেকৈ পৰিৱৰ্তন ঘটিছে, তাক জানিবলৈ ঐতিহাসিক পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ভাষা এটাৰ বিৱৰ্তনৰ ধাৰা বুজিবলৈ এই পদ্ধতি অপৰিহাৰ্য।

- **প্ৰক্ৰিয়া:** এটা ভাষাৰ এহেজাৰ বছৰ আগৰ ৰূপ আৰু আজিৰ ৰূপৰ মাজত কি কি শব্দগত বা ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তন হ'ল, তাৰ কাৰণসমূহ ইয়াত বিচৰা হয়।
- **উদাহৰণ:** সংস্কৃতৰ পৰা প্ৰাকৃত হৈ কেনেকৈ অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি হ'ল, সেইটো ঐতিহাসিক পদ্ধতিৰ জৰিয়তেহে জানিব পাৰি।

৩. তুলনামূলক পদ্ধতি (Comparative Method)

দুটা বা ততোধিক ভাষাৰ মাজত থকা মিল আৰু অমিলবোৰ বিশ্লেষণ কৰি সেই ভাষাসমূহৰ সম্পৰ্ক নিৰ্ণয় কৰাই হ'ল তুলনামূলক পদ্ধতি। ইয়াৰ দ্বাৰা ভাষাবোৰ একেটা পৰিয়ালৰ হয় নে নহয়, তাক জানিব পাৰি।

- **প্ৰক্ৰিয়া:** বিভিন্ন ভাষাৰ সমাৰ্থক শব্দ আৰু ব্যাকৰণগত গাঁথনি তুলনা কৰা হয়।
- **গুৰুত্ব:** এই পদ্ধতিৰ সহায়তে পৃথিৱীৰ ভাষাসমূহক বিভিন্ন 'ভাষা-পৰিয়াল'ত (যেনে— ভাৰতীয় আৰ্য, তিব্বত-বৰ্মী আদি) বিভক্ত কৰা হৈছে।

৪. গঠনাত্মক পদ্ধতি (Structural Method)

বিংশ শতিকাত ফাৰ্ডিনেণ্ড ডি চ'চুৰৰ তত্ত্বৰ ওপৰত আধাৰিত কৰি এই পদ্ধতিৰ বিকাশ ঘটে। ইয়াত ভাষাক এক বিশেষ গাঁথনি বা 'চিষ্টেম' (System) হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হয়।

- **প্ৰক্ৰিয়া:** ভাষাৰ প্ৰতিটো উপাদান (ধ্বনি বা শব্দ) এটাই আনটোৰ লগত কেনে সম্পৰ্ক ৰাখি সম্পূৰ্ণ ভাষাৰ গাঁথনিটো ধৰি ৰাখিছে, তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হয়।

৫. ভাষা অধ্যয়নৰ অন্য কিছুমান আধুনিক শাখা:

বৰ্তমান যুগত ভাষা কেৱল ব্যাকৰণতে সীমাবদ্ধ নহয়, ইয়াৰ অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰখন অধিক বহল হৈছে:

- **সমাজ-ভাষাবিজ্ঞান (Socio-linguistics):** সমাজৰ বিভিন্ন শ্ৰেণী, জাতি বা লিংগভেদে ভাষাৰ প্ৰয়োগ কেনেকৈ সলনি হয়, সেইটো ইয়াত অধ্যয়ন কৰা হয়।

- **মনো-ভাষাবিজ্ঞান (Psycho-linguistics):** মানুহৰ মগজুৱে কেনেকৈ ভাষা আয়ত্ত কৰে আৰু প্ৰয়োগ কৰে, সেই মানসিক প্ৰক্ৰিয়াটো ইয়াৰ বিষয়বস্তু।
- **ভৌগোলিক পদ্ধতি:** বিভিন্ন অঞ্চলভেদে ভাষাৰ যি উপভাষা (Dialect) সৃষ্টি হয়, তাক মানচিত্ৰৰ সহায়ত ইয়াত অধ্যয়ন কৰা হয়।

পদ্ধতি	বৰ্ণনা
বৰ্ণনামূলক (Descriptive)	কোনো এক বিশেষ সময়ত ভাষা এটাৰ গঠন কেনেকুৱা আছিল, তাৰ পুংখানুপুংখ বিচাৰ কৰা।
ঐতিহাসিক (Historical)	সময়ৰ লগে লগে ভাষা এটাৰ কেনেকৈ পৰিৱৰ্তন ঘটিল, তাৰ ইতিহাস বিচাৰ কৰা।
তুলনামূলক (Comparative)	দুটা বা ততোধিক ভাষাৰ মাজত থকা মিল আৰু অমিলবোৰ পৰীক্ষা কৰা।

